

OPĆESVJETSKO NAČELO O ZAŠTITI SVETIH MJESTA¹

UVODNI DIO

MI, vjerski poglavari i predstavnici vjerskih tradicija iz cijelog svijeta, očitujemo svoju predanost u postizanju i očuvanju mira i vršimo je u skladu s pozivom koji izvire iz naših vjerovanja. Usvajamo ovo Općesvjetsko načelo o zaštiti svetih mjesta («Općesvjetsko načelo»), čija je svrha odražavati i služiti ovom cilju.

Sveta mjesta su mjesta od velikog značaja i s primjesama religijske svetosti čiji poseban karakter i integritet moraju biti očuvani i zaštićeni od svih oblika nasilja i skrnavljenja. Fokusrajući se na pitanja definiranja, očuvanja, pristupa, zajedničkog korištenja, sprječavanja i rješavanja sukoba, rekonstrukcije, memorijalizacije, eksproprijacije, obrazovanja, osnivanja, iskapanja i istraživanja, ovo Općesvjetsko načelo počiva na osnovama suradnje, implementacije konkretnog plana očuvanja i okončanja sukoba u odnosu na sveta mjesta.

Odlučili smo surađivati u duhu dijaloga i traženja zajedničkog dobra, utemeljena na međusobnu uvažavanju, neupitnosti slobode misli, savjesti i vjere, te poštivanju nepovredive cjelovitosti i osobitosti svake religijske tradicije.

Dijelimo viđenje i sliku svijeta u kojima se sveta mjesta općeprihvaćeno, uvriježeno smatraju svetim u okviru vlastitih vjerskih tradicija i u kojima se poštuje privrženost osoba i zajednica svojim svetim mjestima, bez obzira na njihova osobna uvjerenja.

Uviđamo da su sveta mjesta stjecište sukoba ili ciljevi uništavanja u mnogim sukobima diljem svijeta, posebice imamo na umu ugroženost svetih mjesta koja pripadaju vjerskim manjinama.

Tražimo uspostavljanje načela za očuvanje svetih mjesta, zajamčenost vjerske slobode njihova korištenja i promicanje istih kao mjesta mira, suglasja i pomirbe.

Prepoznajemo poticajnu i dragocjenu ulogu vjerskih poglavara u rješavanju sukoba vezanih uz sveta mjesta, i opetovano naglašavamo moralnu odgovornost zagovaranja zaštite svetih mjesta drugih, bez obzira kojoj religijskoj tradiciji pripadaju.

Pozivamo se na međunarodne sporazume i pravila koji štite slobodu religije ili vjerovanja i drugih ljudskih prava, čuvaju kulturno nasljeđe, i štite civile u oružanim sukobima.

Svečano se obvezujemo da ćemo poštivati i diljem svijeta raditi na provedbi te pozvati na usvajanje sljedećih odredaba:

1 Općesvjetsko načelo zaštiti svetih mjesta razvijeno je u suradnji s vjerskim poglavarima i znanstvenicima velikih svjetskih religija, kroz Radnu skupinu predstavnika iz sljedećih nevladinih organizacija: One World in Dialogue, Oslo Centar for Peace and Human Rights, Religions for Peace and Search for Common Ground. Sredstva za Općesvjetsko načelo osiguralo je norveško Ministarstvo izvanjskih poslova.

ODREDBE:

Članak 1. Tumačenja

U svrhu ovog Načela, svetim mjestima smatramo ona sveta mjesta koja su od vjerskoga značaja određenoj crkvi ili vjerskoj zajednici. Ona uključuju, ali nisu ograničena na mjesta za molitvu, groblja i svetišta, obuhvaćajući i njihovo neposredno okruženje, ukoliko ono čini sastavni dio tog svetoga mjesta.

U svrhu ovog Načela, sveta su mjesta izdvojena i ograničena područja, određena od svake crkve ili vjerske zajednice i u suglasnosti s nadležnim vlastima, i prema svojevrsnom, različitom nasljeđu i običajima, uz uvažavanje činjenice da jedno sveto mjesto može biti štovano kao sveto unutar više vjerskih tradicija.

Članak 2. Očuvanje svetih mjesta

Sveta mjesta će biti čuvana za sadašnje i buduće naraštaje, s dostojanstvom, integritetom i poštovanjem prema njihovu imenu i identitetu. Ona trebaju biti čuvana kao mjesta od vjerskog značaja i kao središta povijesnoga, kulturnog i ekološkog nasljeđa svojim zajednicama i cijelom čovječanstvu. Ne smiju se oskvrnjivati ili uništavati, niti vjerske zajednice smiju silom biti lišene svojih svetih mjesta.

Na prostorima na kojima je neophodno osigurati zaštitu svetoga mjesta, nadležne vlasti² trebaju razmotriti uspostavljanje zaštićenoga područja oko tog mjesta, zabranjujući ili ograničavajući izgradnju ili razvoj, bez narušavanja imovinskih prava.

Ukoliko je neko sveto mjesto predmet izričitih ograničenja zbog toga što je proglašeno nacionalnom baštinom, nužno je istodobno pružiti potporu njegovoj opstojnosti kao svetoga objekta pod navedenim ograničenjem.

Članak 3. Pristup

Bilo čiji pristup nekom svetom mjestu podliježe jedino onim ograničenjima koja su propisana vjerskim odredbama koje se tiču tog mjesta ili su neophodne za njegovu zaštitu i sigurno i nesmetano obavljanje molitve. Svatko, kome je odobren pristup svetom mjestu, treba to činiti s poštivanjem naravi, svrhe i duhovnoga značenja dotičnog mjesta.

Civilne vlasti ne mogu proizvoljno zabraniti ulazak u zemlju posjetiteljima i hodočasniciima niti mogu zabraniti boravak stranog osoblja koji ima posebnu ulogu u vezi sa svetim mjestom.

Članak 4. Mjesta koja su sveta u tradicijama više religija

Ukoliko je jedno mjesto uzajamno prprepoznato kao sveto mjesto u okviru uspostavljenih tradicija više od jedne crkve ili vjerske zajednice, nadležne vlasti trebaju zatražiti stručne savjete tih zajednica kako bi se osmislilo neko zakonsko uređenje po kojemu bi se svim pripadnicima svake zajednice omogućio jednak pristup tom mjestu zbog molitve, a sve crkve i vjerske zajednice su u jednakoj mjeri odgovorne za očuvanje tog svetoga mjesta.

Članak 5. Sprječavanje i rješavanje sukoba

Kako bi se osigurala redovita komunikacija i koordinacija bit će uspostavljen Forum koji uključuje vjerske autoritete i druga relevantna tijela. Svi sukobi ili prijetnje bit će odmah prijavljene gore navedenom Forumu u svrhu rješavanja.

² U svrhu ovog Načela pojam "nadležne vlasti" se odnosi na vjerske, političke, vojne, pravne i druge autoritete, ovisno od osobitosti područja, koji mogu biti uključeni u postupak donošenja odluka vezanih za sveto mjesto.

Članak 6. Obnova i spomenska skrb

Nadležne vlasti će poduzeti mjere koje omogućuju obnovu ili spomensko uređenje svetoga mjesta koje je uništeno ili oštećeno za vrijeme sukoba, sukladno željama nadležne crkve ili vjerske zajednice.

Potrebne dozvole za ovu svrhu će se izdati u skladu sa zakonom i uz nužno poštivanje imovinskih prava, bez nepotrebna odlaganja i bez nametanja posebnih zakonskih ili administrativnih zapreka.

Članak 7. Izvlaštenje ili podržavljenje

U slučaju da se predlaže eksproprijacija (izvlaštenje) ili nacionalizacija (podržavljenje) bilo kojeg dijela nekog svetog mjesta, vjerska zajednica ili zajednice kojima to mjesto pripada bit će pravosnažno zastupane i uključene u sva pitanja postupka. Ovlaštene ustanove provest će procjenu učinka i predložiti odredbe za zaštitu kulturnog naslijeđa radi odgovarajuće uporabe svetog mjesta u smislu njegove vjerske tradicije i sustavnosti življenja u duhu vjere. Crkva ili vjerska zajednica se mogu obratiti sudu u slučaju da se ne postigne dogovor.

Ukoliko su dijelovi svetog mjesta ranije izvlašteni ili podržavljeni, potrebno je podržati povrat imovine crkvi ili vjerskoj zajednici kojoj sveto mjesto pripada.

Članak 8. Izobrazba i javni govor

U svojim javnim obraćanjima i obrazovnim djelatnostima, sve strane će promicati očuvanje svetih mjesta, priznati značaj svetih mjesta drugih kao mjesta molitve i identiteta drugih, poštivati osjećanja drugih koje imaju prema svojim svetim mjestima, te naglašavati njihovu duhovnu vrijednost, a ne njihov strateški, teritorijalni ili vojni značaj. Privrženost skupine svom svetom mjestu ne smije biti uskraćena.

Od crkve ili vjerske zajednice treba zatražiti savjete i naputke u pitanjima javnoga promicanja njihovih svetih mjesta u turističke, znanstvene, obrazovne i druge svrhe. Takva promidžba potrebuje poštivanje identiteta i vjerske tradicije određene crkve ili vjerske zajednice.

Članak 9. Uspostavljanje svetih mjesta

Pravo svih crkva i vjerskih zajednica da osnivaju i održavaju postojeća sveta mjesta, uz dužno poštivanje prava drugih ljudi, smatra se sastavnim dijelom slobode religije ili vjerovanja.

Okupator ne smije uspostaviti niti dozvoliti uspostavljanje bilo kakvoga trajnog svetoga mjesta bez nužna poštivanja imovinskih prava stanovništva zaposjednutoga teritorija.

Članak 10. Iskopavanja i istraživanja

Arheološka iskopavanja mogu se vršiti na svetim mjestima jedino nakon savjetovanja i dogovora između svih vjerskih zajednica i crkava kojima je to mjesto sveto, u skladu s odredbama zakona i uz najmanje moguće ometanje vjerske uporabe tog mjesta.

Povijesni nalazi koji se tiču daleke prošlosti nekog mjesta neće unaprijed utjecati na trenutno stanje vlasništva i nadzora, niti će biti zlorabljani kako bi se u pitanje dovelo uobičajeno poistovjećivanje vjerske zajednice sa tim svetim mjestom.

DODATAK

VODIČ ZA PROVEDBU I NADZOR

Mi vjerski poglavari i predstavnici vjerskih tradicija težimo svijetu u kojem će svi ljudi u slobodi i sigurnosti moći vršiti bogoslužje u svojim svetim mjestima. Ovo Općesvjetsko načelo razvijeno je kako bi se osigurali uvjeti u kojima je moguće implementirati naša nastojanja.

PROVEDBA

Kao što jest bitna ideja, provedba ovog Općesvjetskog načela zasniva se na međureligijskoj suradnji, te suradnji s relevantnim autoritetima, kako bi se uspostavila institucionalna suradnja u jednoj ili više država s ciljem zaštite svetih mjesta.

Ohrabrujemo vjerske poglavare, međuvjerska tijela i druge vjerske organizacije da implementiraju Načelo, konkretno kreirajući pilot projekte u njihovim državama koji za cilj imaju zaštitu svetih mjesta, baziranih na dijelovima ili cijelom Načelu i prilagođenom potrebama lokalne situacije.

Provedba može biti različitih oblika ovisno o lokalnim potrebama različitih zajednica. To može uključivati obrazovanje, nadzor, dokumentiranje, zajedničke posjete i osude napada na vjerske objekte od strane vjerskih poglavara.

NADZOR

Ohrabrujemo uspostavljanje nadzornih tijela, nastalih iz foruma navedenog u članku 5, koja bi zavisno od potrebe, pratila implementaciju Općesvjetskog načela na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini.

Preporučamo da nadzorna tijela budu sastavljena od ovlaštenih predstavnika relevantnih autoriteta, koji će, među ostalim:

- Sačiniti popis svetih mjesta koja će biti prepoznata kao ona koja podliježu odredbama Općesvjetskog načela.
- Uzeti u razmatranje bilo koji spor vezan uz status mjesta, i tražiti rješenje u duhu dijaloga, pomirenja i solidarnosti.
- Shodno potrebama savjetovati vlasti u svim pitanjima koja se odnose na sveta mjesta.
- Objavljivati redovita izvješća o radu i postignutom napretku u provedbi Općesvjetskog načela u svom području.

Vremenom, kako se bude širila primjena Općesvjetskog načela, savjetujemo uspostavu međunarodnog tijela koje bi nadziralo zaštitu svetih mjesta širom svijeta. Takav međunarodni nadzor može promovirati usvajanje Općesvjetskog načela među svim relevantnim forumima, surađivati s relevantnim međunarodnim agencijama, ohrabrivati uspostavljanje nadzornih tijela, pomagati nadzornim tijelima u njihovu radu, dokumentirati i analizirati napredak u primjeni Općesvjetskog načela širom svijeta, te objavljivati godišnja izvješća o položaju svetih mjesta.

Mi, vjerski poglavari i predstavnici vjerskih tradicija prepoznali smo našu odgovornost djelovati u cilju realizacije vizije koju odražava ovo Općesvjetsko načelo o zaštiti svetih mjesta.